

AKTUEL LÆRING

Carsten Nejst Jensen

En anmeldelse af Knud Illeris: *Læring – aktuel læringsteori i spændingsfeltet mellem Piaget, Freud og Marx*.
Roskilde Universitetsforlag 1999.

Op gennem 90'erne er det blevet stadig tydeligere, at læringsteori igen er på banen. Igen, fordi læringsteori ikke har været comme il faut i vores del af verden de foregående årtier. Den dengang dominerende behavioristisk orienterede læringsteori har haft trange kår. Selv om Piaget vist ikke selv taler om læring, men om erkendelse, så spiller Piaget en vigtig rolle i forbindelse med læringsteoriens genopdagelse. Illeris citerer Anthony Giddens for i 1993 at sige, at »indflydelsen af Jean Piagets arbejde har været ikke meget mindre end Freuds.« Og K. B. Madsen og Hans Vejleskov har Piaget med i deres bog om de seks mest indflydelsesrige psykologer.

Men Illeris lader sig ikke nøje med Piaget, når han udvikler sit læringsbegreb. Han ønsker at overskride 'den spaltede helhed' mellem læring og følelser, mellem det erkendelsesmæssige og det følelsesmæssige: »En dækkende læringsteori må således overskride den klassiske spaltning og beskæftige sig med mennesket som helhed, både de kognitive og de affektive sider, og ikke mindst samspillet mellem dem.« (s. 53).

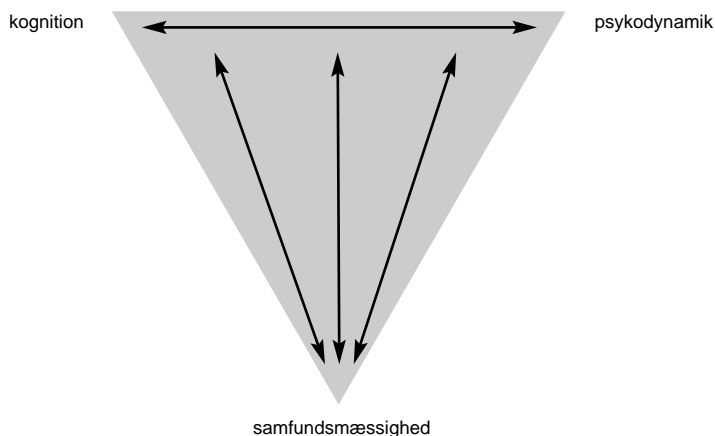
Med hensyn til samspillet mellem det kognitive og det affektive lader Illeris sig inspirere af koblingen mellem Piaget og Freud hos den amerikanske psykolog Hans Furths i bogen *Learning As Desire*. Om sammenhængen mellem det kognitive og det følelsesmæssige siger Illeris: ».. at de kognitive strukturer altid er følelsesmæssigt besat, og de følelsesmæssige mønstre altid er influeret af kognitive påvirkninger« (s. 92). I sin bestræbelse på at »beskæftige sig med mennesket som helhed«, går Illeris et skridt videre og citerer den amerikanske psykolog Robert M. Gagné for at sige, at »i den mest omfattende betydning af ordet 'læring' må motivationer og holdninger siges at blive lært« (s. 52).

Illeris' Læringsbegreb indbefatter altså også, hvad vi her kan kalde psykodynamisk læring. Med Carl R. Rogers og hans begreb 'signifikant

læring' udvides læringsbegrebet til også at omfatte personligheden: »Ved signifikant læring forstår jeg læring der er mere end en akkumulation af kendsgerninger. Det er læring der bevirker en ændring – i individets adfærd, i det handlingsforløb det vælger i fremtiden, i dets holdninger og personlighed.« (s. 32).

Læring består altså hos Illeris i en psykisk tilegnelses- og forarbejdningssproces. Men læring består også af en samspilsproces mellem den enkelte og hans omgivelser. Samspilsprocessen indbefatter dels et socialpsykologisk niveau, fx spillet mellem lærer og elever samt elever indbyrdes, dels det samfundsmæssige niveau, som indvirker både på det enkelte individ og på den samspilsproces, der finder sted i en undervisningssituation, jf. teknologiens indflydelse på samspilsprocesserne. Det er gennem samspilsprocessen, at Marx kommer ind i Illeris' læringsforståelse, spidsformuleret, som Illeris siger, i den 6. Feuerbach-tese om det menneskelige væsen som indbegrebet af samfundsforholdene.

Læringsbegrebet hos Illeris består derfor af tre dimensioner: en kognitiv, en psykodynamisk og en samfundsmæssig. Det består endvidere af en samspilsproces og en indre psykisk tilegnelsesproces, hvilket Illeris illustrerer således:

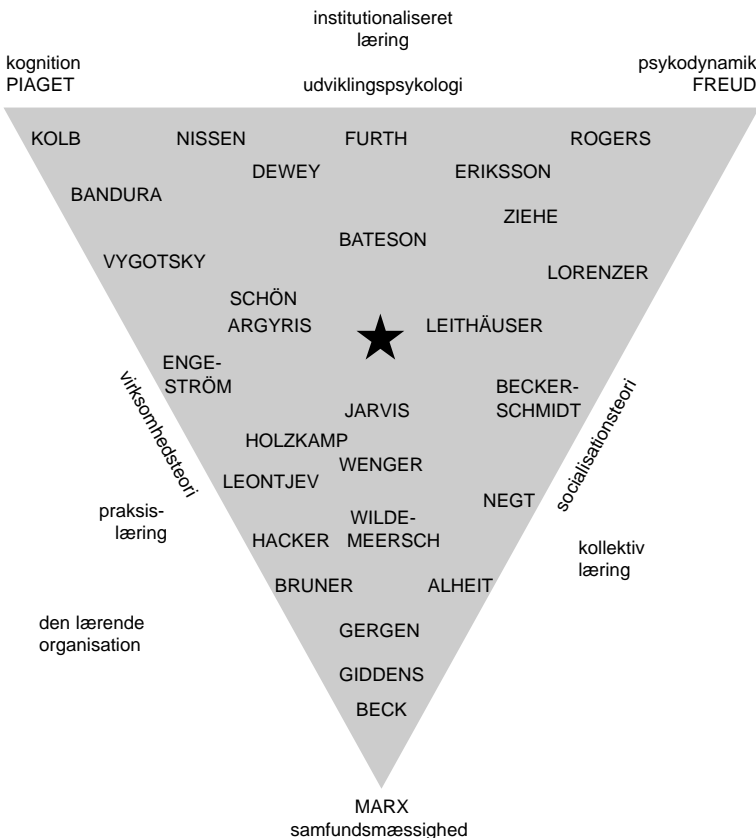
Figur 4: Samspillet mellem dimensionerne i lærings spændingsfelt

Det brede læringsbegreb hos Illeris betyder, at læring omfatter udvikling, socialisering og kvalificering. Endvidere er læringsbegrebet hos Illeris tværvidenskabeligt, idet det både har en psykologisk side og en mere samfundsorienteret sociologisk side.

Lad det være sagt, så det ikke kan misforstås: i bogen fremlægges et enormt arbejde og jeg synes, det er Illeris' vigtigste produktion siden den banebrydende bog *Problemorientering og deltagerstyring* fra 1974. Der er

næppe det aspekt ved læring, som ikke behandles i bogen: modstand mod læring, læringsforløb, læringssspring, læringsrum, læringsens motivation i forskellige livsaldre, social læring, refleksion og metalæring – you name it, og det er der. Den lærende organisation? – bare rolig, den er der også. Situeret læring? – en selvfølge. Derfor tror jeg også, at bogen vil blive en klassiker som lærebog. Studerende på enhver uddannelse inden for det pædagogisk og psykologiske område vil kunne danne sig et overblik over læringsteorier. Eneste mangel jeg kan komme i tanke om er Glaserfelt's radikale udlægning af Piaget.

I bogens indledning siger Illeris, at han med bogen søger at skræve over yderligere to genrer: som debatbog og som videnskabelig afhandling. Jeg tror ikke så meget, at bogen bliver en debatbog. Som videnskabelig afhandling er dens styrke, at den udviklede læringsmodel viser sig at være et landkort, hvor det meget store antal teoretikere, som Illeris gennemgår, kan placeres i forhold til læringsbegrebets dimensioner:

Figur 16: Positioner i det læringsteoretiske spændingsfelt.

Desværre kan Luhman og den systemteoretiske position ikke rummes i modellen. Bemærk placeringen af udviklingspsykologi, virksomhedsteori og socialisationsteori i forhold til modellens dimensioner.

På mange måder mener jeg, at 'Læring' som videnskabelig afhandling har disputatsniveau. Min indvending er den selvforståelse af læring, Illeris analyserer sig frem til – hvor ender Illeris med selv at stå? Her bliver Illeris meget kortfattet: »Afslutningsvis vil jeg i relation til figuren slå fast at den tilgang til læringsforståelsen som jeg har redegjort for i denne bog, lægger afgørende vægt på at få hele spændingsfeltet med i billedet og derfor placerer sig med tyngdepunktet i figurens centrum.« (s. 191).

Spørgsmålet er vel, om modellens centrum indeholder alle styrker ved de tre dimensioner, eller om det er som i orkanens øje: der er helt vindstille. I 70'erne var det et skældsord, siden er det blevet mere accepteret: at arbejde eklektisk, men jeg synes det her bliver Illeris' problem. Jeg tror, det er rigtigt, at vi er i en periode i psykologiens historie, hvor det har et formål at arbejde eklektisk, men jeg tror også, at man skal have en teoretisk platform at gøre det ud fra, dvs. et teoretisk ståsted som så bliver nuanceret, facetteret osv. gennem det eklektiske arbejde. I forlængelse heraf: Fra at have været helt udelukket af det gode selskab, bliver læringsbegrebet nu meget bredt favnende – hvad mister vi ved det meget brede læringsbegreb, som Illeris vælger at arbejde ud fra?